

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази један пут у месецу. Претплата је на целу годину 3 круне, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор (Аустро-Угарска).

У Сомбору 29. Фебруара 1900. године.

О ВАСПИТАВАЊУ У ХРИШЋАНСКОМ ДУХУ.*)

Прва, најважнија и најсветија дужност родитељска према деци, јесте *васпитање*.

Свакидање искуство нас уверава, да су сви родитељи, свесни ове дужности, јер видимо, да се свако — према својим околностима — стара, да деци својој даде ваљано васпитање. Признајемо да и т. з. „модерни дух“ у многome доприноси развиту и усавршењу васпитања — што му само на част послужити може. Да је васпитање једна најнужнија и неопходна потреба људска, као што рекосмо, признају сви људи без разлике вере, народности и стајежа, али у погледу тога, којим се начелима ваља руководити при васпитању, на жалост, не влада таква једномишљеност међу родитељима и васпитачима.

У овом погледу — сходно данашњем духу времена — постоје и такви назови, по којима би религију — веру, ваљало искључити из васпитања, или ако ју не баш искључити, а оно јој барем дати подређени, другостепени значај при васпитању.

И ако ово начело, до данас није нашло и широј јавности нашој заступника и преставника, ипак дух који у опће влада у нашем друштву, пружа нам уверење, да је и код нас довољно наклоности према овим начелима, те све ако се апостасија — противљење вери, у нашој средини и није почело јавно и систематски да развија — *наш немар и наша равнодушност* према свему што се вере и цркве тиче, спрема и код нас веома погодно земљиште, на којем ће у своје време поменути и подобна им начела бујно напредовати и успевати моћи.

*) Расправу ову сачинио сам по пређашњој једној радњи мојој ове врсте (в. Шк. Л. 1896.), а за тим по: Zámolyi V. Mihály: Házi Nevelés II. r. — dr. Karsch L. A. társaságának és századunk II. köt., и др. — и прочитао сам ју на јавном предавању у сомборској „Српској Читалоници“ 23. јануара о. г.

Tија вода брег рони — вели наша народна пословица, па и ја ју у овој прилици употребљавам за потврду, да је веома могуће, да се и у нашу средину, полако, крадом и неопажено увуку, а временом и завладају нехришћанска начела у погледу васпитања.

Оправдана бојазан та, а осим ње жеља и намера, да подигнемо глас свој противу болесне равнодушности и стидног немара нашег према васпитању у религијозном духу, побудило ме је, да у данашњем предавању свом, представим велештованом збору овом, да је *васпитање божанско дело*, а у свези с тиме да докажем, да оно као таково не може имати другог до ли *верског основа*, те према томе, да само васпитање у савршено хришћанском духу потпуно одговара сврси васпитања, те као таково једино има права да овлада у човечанству.

*

Појам, предмет, цел па и само достојанство васпитања зависи од правилно схваћеног појма о детету, с тога ћемо слободни бити одговорити на питање — *шта је дете?* — Дете је човек. Ма како оно било малено и нејацко, оно је снабдевано свима оним дивним способностима и узвишеним достојанствима, која красе природу човечију. Дете је даке створење божје, створено по његову обличју.

Ето то је наш одговор на стављено питање о детету.

Али у новије доба, избила је на површину чудна наука, по којој човек, па према томе и дете, није створ божји — јер по тврдњи преставника те науке, нема Бога — већ је човек производ природе, живо створење, које је постало путем природног развитка — од најсавршеније врсте животиња — од мајмуна. Не ћемо овде побијати ову недостојну науку, која човека до животиње понижава, а животињу уздиже на човечанско достојанство, не ћемо то чинити, јер то није сврха овог предавања. Строго се придржавајући ствари само ћемо то приметити, да би поред таквог појма о човеку илузорно било говорити не само о вери, већ и о самом васпитању, јер животиња се *не васпитава*, она се *отхрањује и дресира*.

Прећи ћемо ћутке преко те ужасне тврдње и придржавајући се старих начела — саопштених нам Богом у откривењу — признаћемо и исповедићемо, да је човек створење божје, створење које у себи носи одсеј божјег.

Па кад знамо да је дете образ и подобје божје, онда ће нам веома ласно бити одредити појам, предмет, и цел васпитања.

Васпитање је развијање и неговање оних способности које се у детету у клицы налазе; другим речма васпитавање је развијање образа и подобија божјег у човеку, привођење, приближавање човека — његову узору — Богу.

Будући да је предмет васпитања дете, као носилац божанских особина, истине, доброте и лепоте — то је у самој ствари предмет васпитања: *истина, доброта и лепота*, односно цел и смер васпитања је развијање *истине, доброте и лепоте*.

Из свега до сада реченога, јасно се даје закључити, да је васпитање у суштини својој *божанско дело*, па као што је *рађање деце* дело свето, и као што при њему учествују родитељи, као удео-ничари стварачке моћи божје, — тако исто и при васпитању, учествују родитељи у божанском делу — стварању односно развијању *душе*, те слике Бога у човеку. С тога нема и не може бити у васпитању другог узора осим Бога, по чијој је слици и обличју човек створен.

*

Дошавши логичким путем до закључка, да је васпитање божанско дело — крочићемо сада једним кораком даље, тврдећи, да васпитање као божанско дело има *почивати на религији, и то на неизменивим и вечитим истинама хришћанске религије*. Јер као у свему другом, тако исто и у васпитању, по речима апостола Павла, *темеља другога нико не може поставити, осим онога, који је постављен, а тај је Исус Христос*. (I. кор. гл. 3. 11.)

Да се васпитање уопће има оснивати на религији признаваху народи и мудраци свију векова.

Незнабожачко васпитање у старом веку стајаше под заштитом богова; музе — покровитељке, наука, уметности и вештина, бејаху божанска бића.

Цицерон даје велику важност верском васпитању и сграх божји, из којег се развија смерност и љубав према родитељима, назива законом над законима.

По *Сенеки* је најглавније начело у васпитању: да омладину ваља путем религијозног васпитања на пут врлине упутити.

Стари Израјилци сматраху децу за највећи дар божји, и за то код њих најсветија дужност бејаше, да децу своју с Богом упознају.

Не спомињући средњег века, за чије институције знамо, да у главном почиваху на хришћанском темељу, одмах ћемо прећи на

новије доба и саопштићемо назоре неких главнијих људи о религији односно васпитању у религијозном духу.

Вашингтон и ако грубо, али врло добро карактерише невернике овим речима: Сваки који тежи, да уништи религију у једном народу или је луда или зликовац, или обоје у један мах.

Велики педагог *Песталоци* учи нас говорећи: „Бог је ближи деци и од самих родитеља, с тога децу треба још из ране младости упознавати с Богом, јер само вера у Бога утврђује и освећује оне везе, које везују дете за родитеље, а поданике за владара“.

Чувени *Виктор Иго*, једном се на народној скупштини овако изразио о верском васпитању: „Васпитање у религијозном духу, данас нам је потребније но икада . . . јер што год човек више напредује, у толико више треба да верује“.

1880. године у писму једном управљеном на грофа Молтке-а, мољаше га неко, да поради код цара, да се у немачкој војска смањи. Одговор старог генерала на поменуто писмо, бејаше овај: „Не зависи то од воље владара и владе. Сретније и боље околности тек ће тада наступити, када сви народи дођу до тог убеђења, да је и најповољнији рат највећа несрећа за народ и државу. Ово убеђење не може произвести ни један цар, јер оно зависи једино од бољег и религијознијег васпитања народног.“

Шта је религија? — Религија је савез, узајамни одношај између Бога и човека, који се манифестује — вером у Бога, у надчулни свет, бесмртност душе; узајамним опћењем Бога с човеком, и то од стране Божје у указивању натприродне помоћи људма, а од страле људи у моралном животу прилагођеном вољи божјој и у култу.

Религија је природена особина сваког појединца, те је према томе она опште својство свих племена и народâ — човечанства.

Као и свака друга особина људска, религија се не јавља у човеку као савршено чувствовање, него се она мора целисходним васпитним начином развијати у души човечјој. И ако се држи, да религија спада строго у сферу чувствовања — ипак то у самој ствари није тако. Цело биће човечје носи на себи тип религијозни, те се религија не може сматрати просто за неку оделиту способност или снагу душе човечје, већ за општу особину, опште својство целокупне, духовно-наравствене природе човечје а тиме се само и даје тумачити, силна и неограничена тежња човечја — за својим прототипом — Богом.

Човек се дакле већ по својој природи никако не може задо-

вољити стварима пролазним, јер му у души живи нека вечита нада о некој бескрајној будућности. Животиња нема способности, по којој би могла бити свесна о будућности, њезин је живот усредсређен једино у садашњости, шта више, она се и прошлости веома тешко сећа. Она живи у садашњости, животом пролазним — телесним, а о животу душевном наћи ћемо слабог трага у ње.

Човек се на против, као граница међу материјалним и духовним светом, никако не може ограничити једино на садашњост, он је тврдо уверен — да уверење му је и основано — да његов опстанак никако није ограничен једино и само на овај пролазни облик, у коме он на земљи постоји и живи, него да он не престаје свесно живети и по нестанку овог препадљивог, материјалног облика; с тим уверењем ходи напоредо и свест, да је будући, вечити живот ограничен на живот надчулни, духовни, небески.

Религија нам открива тајне будућности, разјашњава човеку његово опредељење, даје смисла његову животу — који сам по себи овакав какав је, не би имао смисла — и уопште чини да је човеку мило живети. Без религије човек постаје животиња и тешко свакоме бономе који отвара безбожничка уста своја, да шири безверје, и подиже руку своју, да обара светиње вере.

Без религије човек би се налазио на раскрсници с које би му се чинило, да сви путеви овога живота воде у грозни повор и да он само зарад тога постоји, како би га на послетку што грозније нестало. Живот овај, својом једноставношћу и тегобама, којима је мање-више сваки човек оптерећен, болешћу и смрћу од које се нико спасти не могу, био би без религије пустолина и највећа несрећа за сваког човека, јер он тада не би знао ни од куда је дошао, ни куда иде, већ би себе морао сматрати за творевину неке грозне и немилосрдне судбине, која га је само ради тога у живот увела, да га у њему што већма измучи и тако измучена, на послетку на најгрознији начин уништи. Ето то је слика живота и човека у њему без религије.

Религија на против слади и омиљава живот човеку. Она му ставља за идеал живота — *Бога*; она му открива целу битисања — *живот вечни бескрајни*; одговорењује му заветку земног живота, приказујући у њему *припремну школу за вечност*.

За човека религијозног, по речма Виландовим свет овај је храм Божји; земља — предео у коме се Бог нама јавио и којим је ходио; свака тварка од сунца до најмање травице — сведок

присуства божјег; људи — су му браћа и сродници анђела; овај живот — пут Богу; смрт — мили гласоноша који ће нам прави живот навести; — суд Божи — победа милости божје и обновљење невиности; вечност — неограничено, бескрајно уживање блаженства!

Основа свега што је истинито, добро, племенито и лепо у производима људским лежи и религији, правда, поштење, искреност, пожртвовање, милосрђе, братољубље и све врлине, које ваља да красе правог човека и на којима почива прави и чврст морални карактер, биле би без религије празне речи.

А зар би без религије могло бити говора о моралу и о моралном закону? Зар би без ње имала смисла каква власт, какав авторитет и какав суверенитет? — Не, без религије би све то били лепо, звучни али и празни изрази, маске силништва, тираније и обести.

Па зар може постојати човек здравога разума, да негира религију? Заиста не, и ако би се и нашао такав, на тога се с правом могу применути пре неколико хиљада година, псаомоневцем и царем Давидом изречене речи: *рече безуман у срцу свом нема Бога.* (Пс. 13. 1.)

Безбожништво, исто као и мистицизам и индиферентизам према религији, само је болесна манифестација религијозног чувствовања, којој корена наћи можемо у једном и истом разлогу, а та је погрешно и нехармонично развиће душевних снага чавечјих.

Одвратна наука безбожништва, није могла дуго ухватити корена у човечанству, док најзад концем осамнаестог века не изби на површину. Француски народ — иначе веома знаменит у историји цивилизације — бејаше први, који је под маском слободе и просвете прогласио, као да Бог не постоји и који је први безверије званично одобрио. Ту лежи извор, из којег потекоше реке неверства и које — на жалост — поплавише целу Европу. Од тога доба живот нам јасно сведочи о паду човечанства у моралном погледу, који је у недостатку религије неизбежан.

Ст. С. Илкић.

(Наставиће се.)

ДЕЧИЈИ ЗЛОЧИНИ.

— По др. В. Рајну и Е. Шолцу. —

(Наставак.)

Да би се поменути бројеви лакше разумели, навешћемо бројево

из пређашњих година. Сравнивањем разних година и бројева још ће бројеви говорити јасније.

У седници немачког државног сабора од 12. јан. 1899. говорио је о тим злочинима пруски министар Гослер, изнесавши уједно и статистику дечијих злочина од 1882—1897., дакле на 15 година. Ту се види нагло растење злочина. За тих 15 година порастао је број оних, који су само једанпут били кажњени за 82% т. ј. од 10.59% на 19.2%; — код 2—5 пута кажњених повећао се број за 125%, а код 6—10 пута кажњених порастао је за 141%. Међу њима налази се већи број, кажњених по делу телесне озледе.

Државни тужилац у Елберфелду *Dr. Appelius* износи у свом делу „*Die Behandlung jugendlicher Verbreher, Berlin 1892.*“ исцрпни преглед тих злочина за време од 1882—1890. године. По делу преступа и злочина против државних закона кажњено је 1882. год. њих 30.718 испод 18 година и године 1889. већ 36.790, међу њима 5518 већ кажњених. Од 1882—1889. повећан је број злочинаца дакле за 6071. а у проценту за 12%. А 1889. године било је за 3721 више него у 1888. год. од осуђених 1883. год. били су 10.544 од 12—15 год. а у 1889. год. 13.300. Од 15—18 година било је 1883. године њих 19.422, а 1889. год. већ 23.498. Од осуђеника од 12—15 год. било је њих 1230 већ кажњених, а од 15—18 год. њих 4385. Због просте крађе кажњено је 1889. њих 17.498, то је 21% од свих осуђеника у 1889. години. За опасне крађе у истом времену кажњено је 2915, а то је 25% за просту и опасну крађу оптужених. Паљевина је 1889. износила је 32% од целокупног броја, према 1882. години прираст за 10%; злочини против морала износили су 1889. год. 22%, проневере 10.7%, а оштете 15.8%.

Кад сравнимо дечије злочине разних година добићемо ове бројеве: Год. 1882. осуђено је њих 30.719, год. 1889.: 36.790, год. 1890.: 40.905, 1895.: 44.384, а 1897.: 45.251. Као што се из прве и последње цифре види, за 15 година број се злочина увећао за 50%. Тај прираст не одговара прирасту целокупног становништва, које би се морало тако исто за 50% повећати. Пошто то није случај, то можемо да констатујемо, велики прираст дечијих злочина. (Изузимајући 1895. годину, која је имала 44.384 према 45.544 у 1894. години.).

Ови бројеви и ако су тачни не могу да нам даду праву слику дечијег злочинства. Овде наведени податци кажњени су само

на основу државног немачког закона, „Reichsgesetz“, а велика множина злочина није могла ући у ову статистику. А ево зашто!

Има злочина, који су дошли пред други који форум или пред поротни суд, те нису унесени у нашу статистику. Друго, у многим приликама пријава чак није ни учињена, ма да је злочин извршен. То се може свести на оно сажаљење, да се млад живот не затвара у тавницу, те се многи злочин и забашури. А треће, има и таквих људи, који се не радо тужакају, те и ту многи дечији злочин остаје некажњен. Кад се све то узме у обзир, онда се с поузданошћу може тврдити, да је последњих година бивало у Немачкој по 100.000 дечијих злочина преко године. *А то је број, који даје повода за размишљање.*

Што се тиче Француске, она у том погледу стоји врло рђаво. *Alfred Fouillé* изнео је у „*Revue des deux mondes*“ податке за дечије злочине у Францускуј, али који на жалост нису ни мало утешљиви. Год. 1881. био је број злочина 210.000, а 1897. год. порастао је на 240.000. Што је најжалосније у тој целој појави, да се за последњих педесет година број злочина утростручио, а становништво једва ако се повећало. Још страшнију слику дају ови податци: Од 1826—1880. год. број одраслих злочинаца се утростручио, а дечијих се учетворостручио. А број младих девојака, које су осуђене због престапа закона, утростручио се. Број криминалне деце порастао је за 10 година за $\frac{1}{4}$, а одраслих само за $\frac{1}{9}$. 1880. године кажњени су у Паризу испод 16. године због потајног убиства њих 30, за уморство 39, за убиство оца 3, за тровање њих 2, због дечијег убиства њих 114, због телесне озледе 4212, због паљевине 35, због похаре 153, због блуда њих 80, а 11.862 због обичне крађе. Док је пре било самоубиство међу децом врло ретко, 1887. године њих 55 одузело је себи живот.

Али не само у Немачкој и у Француској и у другим европским државама стоји трајаво у том погледу. У Холандији, Русији, Италији, Аустро-Угарској, Швајцарској и Белгији број дечијих злочинаца расте с дана у дан. У Белгији и Швајцарској су заводи за поправљање дечијих злочинаца већ пуни, те не знају шта ће са новим злочинцима. У Француској су већ приморани да их држе затворене заједно са осталима.

Статистички податци казују, да је у Енглеској било 1870. године 10.000 злочинаца дечијих, а у 1897. години само 7000. Ту изгледа да број злочина пада. Али у ствари није тако. Они, који

познају енглеске прилике, веле, да се под тих 7000 разумеју они злочинци, о којима сама држава води рачуна и који су у државним заводима за поправљање а да је далеко већи број оних, који су дати у поједине приватне породице на поправљање. Према томе и у Енглеској се број злочинаца дечијих пеће, и ако не у толикој мери колико у другим државама.

С тим смо дошли на крај нашег статистичког излагања. Ко је те податке пажљиво пратио и памтио, тај ће бити са свим на чисто, да су дечији злочини ухватили велике дименције и ако се они не почну сузбијати потребним мерама и енергијом, да могу бити веома опасни како по моралну, религијозну и правну страну друштва тако и по само друштво.

Упознавши се тако у кратким и општим цртама са дечијим злочинима, неће нам бити веома тешко, заронити су у суштину ствари, те из ње изнети праве разлоге и узроке, праве проузроковаче тога зла.

Ту наилазимо на два општа узрока: *културу* и *природу*. Свакидашње искуство уверава нас, да култура стоји баш у некој саразмери са дечијим злочинима. Што је год култура већа у толико се све више стварају јасне погодбе које изазивају те злочине.

У опште узевши, узроци дечијих злочина су двојаки: унутарњи и спољашњи. У први спада сама природа детиња, индивидуалност, дечије нагињање добру или злу. Ту је од велике важности питање о урођеном злочинству, које тврди да деца у приличној мери наслеђују пороке и страсти својих родитеља. Тако се тврди, да су деца пијанице пијанице, убијце убијце, крадљивца крадљивци, итд. Па не само то! У Немачкој сматрају пијанство као неку врсту болести, те се пијанци лече у купатилима и заводима, који су на ту сврху установљени. То се ради с тога, што се чврсто држи науке о урођеном злочинству, те родитељске пороке и страсти лече, да се оне не би светиле на деци. Са тог разлога заиста једна узвишена идеја.

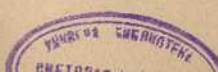
(Наставиће се.)

Г О В О Р

што га је о светом Сави 1900. год. у женској учитељској школи сомборској држао Јован Живојновић професор.

Пречасна Господо, врло штоване Госпође
и Господо и мила омладино наша!

Вредни очеви, милосрдне мајке — родитељи брижни; послушни и радони синови и кћери и мила децо српска — радости

и утехо наша; свештеници, службеници олтара божјег и верни, чеда господња; учитељи и ученици, старо и младо, богато и сирото, штогод српски говори, мисли и осећа, купи се данас осим осталог и православног и неправославног света засебно у храм божји, а обраћа поглед и ход свој у најближе суседство црквине, полази школи кћери њезиној у походе на славу свето-савску.

Општа је слава наша дакле ово, и засебно само наша, народна и црквена и школска слава српска.

Па кад је то општа, народна слава наша, треба сви као народ да је и славимо: да у тај мах потиснемо све осебичне жеље и мисли, а уступимо сви целу душу своју општим нашим народним успоменама и духу, који нас као душа целине све испуњава.

А које је та наша општа целина, која том једнодуш-ношћу дише?

Је ли валда овај данашњи нам раскомадани труп Српства, што је нујну главу наслонио на тихо Дунаво, па у немоћи својој садашњој сања можда о славнијој прошлости својој или скоро скрштених руку очекује само лепшу будућност за се!

Када изустимо реч „народ“, разумевамо под њом једну већу органску јединицу, која као и сваки поједини створ има своје рођење, свој развитак — живот свој и као што нас повесница учи, и смрт своју.

Та целина дакле, која — одкако се за њу зна — па кроз толике векове до суђенога јој дана носи и носи ће име Србин, та целина, која се пружа и у простору и у времену, јесте народ наш. А у њојзи као оно унуци на прадедове, као синови на очеве наличи једно поколење, једно столеће на друго. И то нам даје могућности, да из судбине наше у прошастим вековима на утеху своју са вероватношћу можемо промерити и одредити и будућност своју, ако употребимо сва средства, којима смо се у прошлости помогли и одржали.

Јер народ као целина није само мртва маса, која као оно река или лава потегне једним правцем преко дрвља и камења и јури бесомучно, докле се у мору не изгуби, или по равници без трага не разлије и скамени — већ као жив створ народ сам управља покретима својим и као што се удови тела нашега поводе за налозима главе нам, тако се и у народу истичу појединци, који су умом виши од осталих и надмоћнији, те кроз векове опредељују правац раду целине народне. Такови појединци су великани народни,

који су за живота свога духом својим учитељи својих савременика, а после смрти бесмртници целоге рода им, јер по заслугама и делима својим изравњују се и у веку живота свога са оном већом јединицом — живе толико, колико и народ сам.

Српски народ је на спасење своје досадашње, хвала Богу, много таквих појединаца имао: многи су од њих кроз тавне ноћи наше припаљивали светиљке на кулама бродарским, да нам брод српски на пучини судбине не помери правац опредељења свога, многи су у сретним данима затрептали, да се српско небо окити звездама, многи су и звезде око себе надасјали и благом месечином осветлили нам путеве народне: али св. Сава нам је сунце припалио, које нам се са истока родило, те води народ наш ево већ осам векова кроз све непогоде тешкога му путовања а под заштитом свете цркве наше православне и у пратњи гусала нам јаворових.

Зато се ето и дан-данас после толико времена од смрти његове од древне Вијене па до Цариграда, од Јадранског па до Црног Мора васколици купимо око тековина његових, око цркве и школе наше, да њега слаavimo, а себе у невољи и борби челичимо, у добру пак одушевљавамо и веселимо.

У оно доба, кад је Бог народ српски св. Савом обдарио, још горе смо као народ стојали, него данас што стојимо. Судбина нам је од прилике увек истоветна: Када су грчкој царевини дозлогрдили већ Хуни, Готи, Обри и Бугари, Печенези и Кумани, обећали су и дали нам све, што смо тражили, само да се ставимо и постојимо на страшноме месту, да им чувамо мртву стражу од хладног севера и варварских упадаја: тада смо се први пут населили. Но када је опасност већ прешла, бура се разгонила, постадосмо им несносни на некадашњој дедовини њиховој и они потегосе, да нас за својом руком или дотерају или отерају. А када је бечкој ћесарији попретила исто таква опасност са југа, која је и нас прегазила, онда нам је и ова обрицала и посмештала нас у своје куле и градове тада смо по други пут постали и њезини граничари и т. д.

Осим тога, што су нас војске непријатељске газиле и сатирале, те слабиле и раздирале и браћа у Христу: источна и западна црква су такођер преко наше главе ломиле небратско оружје своје, те и у нас стварали од браће небраћу, од пријатеља непријатеље.

Борило се је и ломило тада за самоодржање појединца, појединих покрајина, па стиже и онај, који надасја звезде око себе и вијну се пред њима као пастир пред белим овцама, да цео народ

српски озари светлошћу меком али и студеном: пред њиме помрчаше незадовољни појединци и у рукама Немањиним испођи се бар приближно целина народна. Али докле је он хладном памећу и студеном суровошћу ударао темељ творевини својој, догле се одврже од њега мезимац му син најмлађи, Растко — сиђе се са висине светскога сјаја и блеска у низине хришћанске самачке смирености носећи у срцу своје оне топлије даре за народ свој.

Када запитамо повесницу човечанства, поучава нас она, да има две силе, два пута и начина, да заснујеш царство међу људма. Моћни Римљани су снагом својих умних закона и силом својом војеном овладали били скоро целим тада познатим светом.

А када је син божји, Господ наш, Исус Христос сишао међу људе и стао проповедати о царству, запитали су га — мисли ли он да буде цар јудејски, нашто им је Исус одговорио: „Моје царство није од овога света“. Својим ученицима пак говорио је: „Пођите замном и научићу вас, да ловите душе људи крстећи их у име оца и сина и св. духа!“

Његово је царство дакле царство духовно, царство срца и осећаја људских — не оснива се на камену и железу, него на пламену, на оном огњу, који су још стари Јелини са неба скинули, који и у камену живи, те га можеш из њега искресати и у коме се и железо преварује, те га можеш у нове облике дотеривати: од мача перо саковати и од копља, којим прободоше ребра Исусова, да њиме преписујеш јеванђеље дела и науке његове. Та варница и у срцу човечијем тиња, те кад плане у висину тежи нечем вишем, нечем надземаљском.

Па и наше народне песме разликују такођер два царства и кажу нам:

„Земаљско је за малена царство,
А небеско увек и до века.“

И заиста: римска царевина, колико год је била онда силна, наскоро се је без трага распала, па и самога народа, који је у њој господарио, нестале ено; а заматак онога царства, што је Исус Христос проповедао, ма да је био врло уских граница у зачетку своје, што су га већма на искушење стављали и поништити хтели, све се већма оснажавало, што је имало више мученика, тим је добивало и више ученика, баш као оно и огањ, што више пириш у њега, да га угасиш, све се већма шири и распаљује, те сада ево то царство влада скоро целим данас познатим нам светом, а нису

га војске преносиле са народа на народ, него жива и топла реч беше семе а још топлије срце људско плодна њива, у којој се је земетнуло.

А та разлика у судбини им лежи већ у разлици основа њихових. Ономе је основа била сила и хладна воља закона, а овоме топла љубав према свима ближњима — као што каже Христос: где се двојица састану у љубави, ту је он као трећи међу њима, а што их је више дакле, тим је већа црква Христова. И тако је јача ова царевина од оне, као што је јача она веза, која постане, када јединице саме срасту у целину, од оне, када их врпцом уједно повежеш. Сила хладнога закона приморава појединце, да остану у заједници, као врпца што свезује разнолико цвеће у једну киту; а љубав не да им се да растану, као кад две вишње срасту на једној петелци, ил два влата на једноме струку, ил сноп пружа на једноме цбуну своје.

Но срећом српскога народа ово се обадвоје тада стече у његову царству: Немања љутом силом надвлада браћу своју и примора их, да заједно пођу путем опредељења целине, а св. Сава љубављу хришћанске вере на гробу оца свога измири завађену браћу и приволе, да душу своју вољно полажу један за другог и за народ свој, као брат њихов — пастир добри — што је полагаше за стадо своје.

Тако удружене тек: сила државна — земаљско царство — са љубављу хришћанском — даром царства небеснога — овенчаше оне и главу Душанову царском и главу црквене поглавице круном независнога патријарха српског и узнесе српски народ до славе му дотле непознате.

Но и сам Немања, отац св. Саве и браћа његова признадоше, да је његово царство јаче од њиховог — јер и сами најзад оставише земаљске престоле своје и узеше на се скромне ризе пустињичке, одаше се молитви и просвети народној, да се удостоје и удостојише се овога вековечитијега живота у народу своје: јер не расковаше цар Немање благо на нацаке и на буздоване нит добријем коњма на рахтове, већ дизаху себи задужбине — манастире наше, кроз дуго време и цркве и школе и болнице нам народне — и обезбедише себи вечни спомен у народу своје, а овенчаше се светитељским венцем у цркви његовој, да се славе и овога света и онога.

(Свршиће се.)

МИЛАН СТОЈШИЋ

редовни професор сомборских српских учитељских школа.

У среду 16. фебруара око пола два часа по подне, после многогодишег, а у последње време и веома тешког боловања, преселио се у вечност Милан Стојшић професор педагошких наука на овдашњим српским учитељским школама.

И ако смо већ од дужег времена знали, да честити наставник овај бодује од неизлечиве болести, ипак нам се срце храбрило тајанственом, добром надом, — даће Бог, па ће се на добро окренути. Али се ова нада наша осујетила, те смрт врлога покојника и ако нас није изненадила, ипак нам је на срце свалила големи терет туге и жалости.

Покојник је рођен у Суботици 1867. године, где му отац трговац беше. По свршетку гимназијских наука, ступио је у Сомборску учитељску школу, у којој 1886. године с најлепшим успехом за учитеља оспособљен, за тим се уписао на Будимпештански „Педагогијум“ где је четир-годишњи течај такође с похвалним успехом прошао и за тим 1890. године, на учитељској школи Сомборској за наставника мађарског језика, отачаствене повести и устава, а 1896. год. за професора педагошких наука изабран био.

Не обзирући се на опасну болест — катар у грлу — покојник се је најревносније посветио својему позиву и дужности је своје свагда с највећим маром и тачношћу обављао. Као веома тачна вредна и озбиљна наставника садругови по служби су га ценили, а ученици су га искрено љубили и поштовали. Као пример његове тачности и ревности за рад можемо навести и то, што су га другови једва и с тешком муком могли наговорити, да измоли допуст и да се озбиљно ода на лечење. То је било на три месеца пре смрти му. И за сва та три месеца, борећи се с најужаснијим мукама, никада није губио наду на оздрављење.

У друштвеном животу, у кругу својих пријатеља и знанаца бејаше он уважена и љубљена личност са чврста карактера, искренности и племенитости. Био је и посланик на нашем црквено-народном сабору 1897. год.

Сахрањен је 17. фебруара по подне. Спровоод му је на супрот ужасној непогоди и јакој вејавици величанствен био. Осим учитељских школа, присутни су били и ови заводи: Православне српске основне мушке и женске школе, српска виша девојачка школа, градска средња трговачка школа, велика државна гимназија и многобројно одлично грађанство.

Пред учитељском школом, где је спровоод за часак застао, опростио се с покојником у лепо смишљеном и дирљивом говору професор учитељске школе г. Душан Радић, а пред великим здањем православне српске црквене општине опростио се у име овдашње „Женске Задруге,“ којој је покојник од постанка јој тајником био, садањи јој тајник г. професор Јован Живојновић.

По свечаном опелу у саборном св. Ђурђевском храму, спровоод се кренуо на св. Успенско гробље, где се у име ученика од покојника опростио приправник Радован Поповић.

Уз плач и лелек ученика и ученица и уз тужно појање „Вјечнаја памјат,“ предадосмо земне остатке покојникове земљи, да у њој борави вечни санак до последњег дана. С тужним срцем се разиђосмо домовима са овога спровоода, обраћајући се Творцу са срдачном молитвом, да упокоји честитог покојника у обитељима праведничким и да му сачува вечан, светао спомен међу нама.

Покој ти души честити наставниче и ревносни трудбениче народне просвете! Мир праху твоме! Вечан ти спомен!

Ст. С. И.

Н Е К Р О Л О Г.

† **Архимандрит Платон Телечки** настојатељ манастира Беочина, народни заступник на земаљском сабору у Загребу и државном у Будим-Пешти итд. преминуо је у Господу дана 1. (13.) фебруара 1900. године у Сремским Карловцима, после дугог и тешког боловања у 56. години свога живота. Опојан је у саборној св. Николајевској цркви Карловачкој; на заупокојној литургији начествовао је в. пречасни архимандрит г. Анатолије Јанковић, а на опелу високопреосвећени епископ бачки господин *Митрофан*. И на св. литургији и на опелу присутна је била и Његова светост патријарх, преузвишени господин *Георгије*.

Покојник је био племенита срца и руке податљиве, нарочито је помагао сироте ђаке. Сахрањен је у гробљу на Черату.

† **Фрања Блажек** заслужни професор Конзерваторијума у Прагу, отац г. Драгутина Блажека наставника овд. учитељских школа, преселио се у вечност 14. јануара о. г. у Прагу у дубокој старости.

Нека им је лака црна земља и вечан спомен међу нама!

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Високославни Школски Савет сазван је у седнице за 10 (23.) март ове године.

Учитељска школа у Г. Карловцу. У ерској женској учитељској школи у Горњем Карловцу уписано је ове школске године у сва 4 разреда 45 приправница православне вере и 29 приправница римске вере свега 74 приправнице.

Тражи се учитељ у Будиму, за тамошњу ерскую вероисповедну основну школу. Плата је 800 круна, за појање у цркви 400 круна, накнада за врт 40 круна, стан и огрев Осим тога доплатак од 240 круна, за повторну школу док постоји 120 круна, а ако би и перовођа био, хонорар од 240 круна, свега дакле 1840 круна. Рок стечају 2. априла т. г. Молбе са потребним прилозима ваља послати председништву Шк Одбора (Budapest I. kerület Krisztina-körút 165 sz.)

РАЗНО.

Дарови школама и учитељима. Врли и осведочени родољуб ерски г. Арса Појевић, послао нам је претплату за десет ерских школа у Маћедонији, Зети и Старој Србији.

Захваљујући г. дароватељу на овом великом и ретком дару, јављамо да се као његов дар шаље „Школски Лист“: Ерским школама у Цариграду, Солуну, Прилишу, Велесу, Ферисовику; школи у манастиру Дјевичу, у Бурђевим Стубовима, у Високим Дечанима, у Подгорици и школи ерској у Кукушу у источној Маћедонији.

Лечење деце у липичким топицама. Добровољна задруга за заштиту сиромаша и деце, у својем лечилишту, што га је у Липику за децу подигла, а име му „Sanatorium Lipik“ створила је за децу сиромашних чиновника и породица заводска места на пола бесплатна, где се болесници бесплатно настављају, лече и негују и само се други издаци имају заводу намирити. Начеоници општина, добротворни заводи и други, као и родитељи и старатељи који би ове погодности тражили за децу од 2 до 12 година, што болују трајно од болести на очима, ушима и кожи, од малокрвности, прехладе, рахитиса (меких костију), опште телесне слабости и мршавости итд. а од обичног лечења им нема помоћи, умољавају се, да се ради тачнијег обавештаја обратe на врховног заводског лечника господина др. Хенрика Breitwieser-а у Липику.

Учитељима забрањен лов. Пољачки лист „Kurjer lwowski“ јавља, да је сеоским учитељима у Минхену и Мерзебургу забрањено у лов ићи. У оба та среза наређено је, да се учитељима не сме издати легитимација за лов, будући да се не пристоји, да се учитељ бави ловом. Пруски листови веле, да се та наредба оснива на наредби новог министра наставе, и да ће кроз кратко време та наредба важити за целу земљу.

Књижница на продају. Удовица покојног вредног учитеља темишварског Матије Гигића рада је, да прода библиотеку свог покојног супруга; у поменутој библиотеци има 1030 комада књига разне садржине. Вредно би било да ју која општина наша за своју школу књижницу набави. Поближа извешћа у овој ствари даје удова Мате Гигића, у Сентандрији (Szent-Erdre; Sali ház).

Издаје и уређује: НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА и СИНА у Сомбору.

